

31. RÉVAI ANDRÁS KÁROLYI MIHÁLYHOZ

(London, 1945. február 16.)

Mélyen tisztelt Elnök Úr,

Elnök Úr november közepén szíves volt fogadni, amikor is átadtam Elnök Úrnak Balássy Antal barátom üzenetét és tolmácsoltam Balássynak Elnök Úrhoz intézett kérdéseit.¹ Elnök Úr szíves volt kilatásba helyezni, hogy eme kérdéseket írásban megválaszolja. Minthogy Balássy barátom októberi levelére most már mielőbb válaszolni szeretnék, bátor vagyok emlékeztetni Elnök Uramat fenti beszélgetésünkre, azzal a kéréssel, hogy Balássy kérdéseire adott válaszát hozzám eljuttatni szíveskedjék.

Kérem Elnök Úr, fogadja őszinte tiszteletem nyilvánítását

OSZK K 400. f. (fogalmazvány)

¹ Balássy Antal diplomata, a washingtoni magyar követség tanácsosa a Bárdossy-kormány hadüzenete után szakított a magyar kormánnyal, az USA-ban maradt és csatlakozott Eckhardt Tibor „Független Magyarországért” mozgalomhoz, majd Eckhardt félreállítása után 1942-től annak vezetője lett és együttműködött a Vámbéry vezette Demokratikus Magyarok Amerikai Szövetségével. Károlyi, aki elutasított minden kapcsolatot Eckhardttal, az új helyzetben helyeselte a Balássyval való együttműködést. B. memorandumában főleg afelől érdeklődött, mit tud tenni Károlyi Mihály Magyarország jobb békefeltételeinek érdekében. A memorandum B. naiv optimizmusáról tanúskodik – egy barátságos beszélgetést Jan Masarykkal úgy értelmezett, mintha utóbbi, illetve Csehszlovákia kész lenne hivatalosan elismerni a trianoni határok igazságtalan voltát. Károlyi válaszát nem ismerjük.

32. KÁROLYI MIHÁLY RÉVAI ANDRÁSHOZ

(London, 1945. február 20.)

Február 16-i levelére válaszolva, van szerencsém Balássy Antal úr Ön által hozzám juttatott kérdéseit az alábbiakban megválaszolni:

1. Egyetértek.

2. Egyetértek abban, hogy mindenkit be lehet vonni az antifasiszta egységfrontba, ha az illető minden kertelés nélkül és minden félreértés kizárásával elfogadja az általunk kidolgozott programot, és a nyilvánosság előtt, tettekkel bizonyítja be, hogy ezért áldozatot is tud hozni. Ez természetesen nem vonatkozik azokra, akik háborús bűnösök vagy túlságosan kompromittáltak magukat Németország és a feudálfaszizmus mellett.

Természetesen nyugati tőkére szükségünk van, de ezt csak akkor fogadhatjuk el, ha a nyújtandó segítséget nem kötik olyan politikai feltételekhez, amelyek célkitűzéseinkkel ellentétesek.

3. Egyetértek.

4. Magától értetődő, hogy valamennyi Szövetséges Hatalommal jó viszonyban kívánunk élni, de hozzátenném, hogy már csak geográfiai okoknál fogva is, az oroszokkal való barátság egy árnyalattal fontosabb. Felesleges talán hangsúlyoznom, hogy feltétlenül a teheráni és a yaltai konferenciák határozatai alapján állunk, és szerény lehetőségeinkhez képest nekünk is mindent el kell követnünk, hogy a nagyhatalmak együttműködése biztosítva legyen. Ettől függ a béke.

5. Az ebben a pontban foglaltak már idejüket múlták azzal, hogy Vörös, illetve Miklós tábornokok, azaz az ancien régime emberei írták alá a fegyverszünetet, ami annyit jelent, hogy a régi rendszer emberei Canossát jártak, mert a Függetlenségi Front pártjainak képviselőire ez nem áll, hiszen ők kezdettől fogva háború- és németellenesek voltak.

6. Mindenekelőtt le kell szegeznem, hogy a határkiigazítás kérdésében nem mindig voltam „silent”.¹ Hivatkozhatom cikkekre, beszédekre és legutóbb a Gazette de

Lausanne-ban és más komoly svájci lapokban megjelent interview-mra, amelyekben kiemelem, hogy bár Hitler és Mussolini ajándékait nem fogadhatjuk el, mégis reméljük, hogy főképpen kölcsönös érdekből, kölcsönös jóakarattal, ezeket a problémákat szomszédainkkal meg fogjuk tudni oldani, és a most megállapítandó határok nem lesznek véglegesek. Hangsúlyozom azonban, hogy éppen magyar szempontból veszélyesnek tartom ennek a kérdésnek idő előtt való felvetését és hangos hangoztatását. Ezzel csak lovat adnánk a csehszlovák, jugoszláv szélső nacionalisták alá, akik – és ezt nem szabad elfelejtenünk – telve vannak jogos felháborodással, többek között a hátbatámadás és a bácskai vérengzések miatt. Szerintem a legjobban akkor szolgáljuk a magyar ügyet, ha ezt a kérdést egyelőre nyilvánosan nem lovagoljuk ki, és igyekszünk kimélyíteni kapcsolatainkat a szomszéd népek államférfiaival. A személyes kontaktus révén vagy később diplomáciai úton többet érhetünk el, mint ha világgá kiáltjuk sérelmeinket. Hiba volna Masarykot túlságosan agyondicsérni és kilovagolni, mert ezzel egy barátunk helyzetét nehezítenénk és gyengítenénk meg a szélső nacionalistákkal szemben.² Egyelőre tehát meg kell elégednünk egy-egy ilyen nyilatkozattal. És értsük meg jól: az emigráció, az Angliai Magyar Tanács vagy jómagam amúgy sem köthetünk megállapodásokat, mert ilyet csak a magyar kormánnyal köthet valaki. Azt remélni, hogy Beneš vagy Masaryk velünk szerződéseket vagy akár titkos megállapodásokat kössenek és térképeket rajzoljanak ki, hiú ábránd. Én magam nagyon szeretném ezeket a határkiigazításokat megvalósítva látni – különösen kelet felé –, azonban a jelen pillanatban fontosabbnak tartom, hogy előbb a jó viszonyt szomszédainkkal megteremtjük és egy folyvást fokozódó közeledést hozunk létre, mint lehetőséget adni arra, hogy gyógyíthatatlan revizionistáknak bélyegezzenek bennünket. Már több ízben emlékeztem arra, hogy én a csehszlovákokkal egy 67-es kiegyezésfélért szeretnék megvalósítani, ami egy egészséges kölcsönhatás légkörét teremtené meg, majd ezt kiterjesztenénk a jugoszlávokra és az osztrákokra, és így a kisállamiságból egy gazdaságilag erős, nagy közösség bontakozna ki, persze az oroszokkal való teljes egyetértésben. Ha választanom kell ezen koncepció és egy gravaminális³ politika között, habozás nélkül az előbbit választanám, még akkor is, ha ez nem kecsegtetne azonnali eredménnyel, mert meggyőződésem, hogy az utóbbiból nem volna kiút. A legnagyobb hiba volna részünkről azt a látszatot keltetni, hogy, még ha megváltozott formában is, ismét csak a revíziós politika felé fordulunk. Ezért és csakis ezért nem szeretném használni az olyan tipikus jelszavakat, mint „Justice for Hungary”, „thousand year old Hungary”,⁴ stb. Nem mint hogyha én nem kívánnék igazságot Magyarországnak vagy le akarnám köpni az ezeréves Magyarországot, de mert nem akarom az ördögöt a falra festeni és nem kívánok gumipuskával elefántra löni. A csehszlovák vagy jugoszláv belpolitikába sem szabad, még közvetve sem, beleavatkoznunk.⁵ Nem tudom, hogy milyen lesz az új csehszlovák állam és Szlovákiának lesz-e autonómiája vagy sem, de nekünk óvakodnunk kell attól, hogy a kárörvendő szerepét játsszuk és hangosan örüljünk a csehszlovák állam lazulásán, mert nagyon jól tudjuk, hogy akkor a szlávok valamennyien bajszítónak fognak bennünket tekinteni és az oroszokkal is szembe találjuk magunkat.⁶ Ezzel nem nyernénk semmit, sőt lehetetlenné tennénk helyzetünket a Duna-medencében.

Ezzel kapcsolatban még csak azt kívánom mondani, hogy egy ilyen megrázkódtatás után a magyar nép nem lehet fogékony a revízió iránt, hiszen még a vaknak is látnia kell, hogy éppen a revíziós politika hozta ránk a szerencsétlenséget.

7. Igen, vannak kapcsolataim a Szovjetunióval, mégpedig az itteni követségen keresztül, akik gyakran adnak alkalmat arra, hogy átbeszéljem velük a politikai helyzetet.⁷

8. Az oroszországi magyar hadifoglyokkal, minden ebbeli igyekezetem ellenére, nem tudtam felvenni az érintkezést. Még annak idején, Maiski-nak javasoltam, hogy létesítse-

nek a magyar hadifoglyokból magyar ezredeket (akik azután az oroszokkal együtt részt vettek volna Magyarország felszabadításában), de ezt az oroszok udvarias gesztussal elhárították.

Rákosi Mátyással egy ideig levelezésben állottam, de azután technikai nehézségek miatt a levelezés megszakadt. Azóta csupán a Kossuth Rádió közvetítette különböző felhívásaimat.

*

Ami Balásy Antal úr kérdéseire illesztett függelékét illeti, örömmel veszem tudomásul, hogy késznek mutatkozik együttműködni velem. Örülök annak is, hogy mind bel-, mind külpolitikai kérdésekben nagyjában megegyezik velem. Különösen örülök annak, hogy pozitív formában felvetette a köztársasági államforma kérdését, melynek én is igen nagy jelentőséget tulajdonítok, nem csupán a demokrácia szempontjából, de azért is, mert a szomszédokkal való együttműködés másképpen el sem képzelhető. Akár egy király nélküli királyság, akár egy Habsburg-restauráció eleve kizárják a közép-európai szinkronizálás lehetőségét. Egy Pál herceges Jugoszlávia, egy restaurációra dolgozó osztrák köztársaság vagy egy Horthy ízű Magyarország nem szinkronizálhatók. A közép-európai béke megteremtése, Magyarország bevonásával, csak úgy valósulhat meg, ha a demokratikus csehszlovák, osztrák köztársaságok és Tito Jugoszláviája mellett úgy, mint Balásy Antal úr írja, „genuine republican system of government”¹ létesül Magyarországon.

Kérem, szíveskedjék jelen levelem tartalmáról Balásy Antal urat értesíteni. Előre is köszönöm

Szívélyes üdvözlettel

OSZK K 400. f. (eredeti)

¹ Csendben (angol).

² Utalás Balásy optimista leírására Jan Masarykkal folytatott beszélgetéséről. Lehet ez óvás is, bár ekkor még Károlyi is remélte, hogy Masaryk, a cseh kommunisták és demokratikus polgári politikusok segítséget jelenthetnek Benešsel és a szlovák sovínisztákkal szemben.

³ Sérelmi.

⁴ Igazságot Magyarországnak, ezeréves Magyarország (angol).

⁵ Károlyi természetesen a nyilvános vitától, beavatkozástól óvott; éppen egy héttel később írt búcsúlevelet a hazatérő Benešnek, melyben óvta attól, hogy engedelményeket tegyen a cseh és szlovák szélső sovínizmusnak. L. a Levelezés V. kötetének 22. sz. dokumentumát.

⁶ A háború alatt Sztálin nemcsak az orosz nemzeti érzést igyekezett felhasználni a győzelem érdekében, de éppen a háború vége felé mindinkább felújította a korábbi orosz pánszláv politika eszközeit. Utóbbival csak akkor szakított, mikor 1947-ben megmerevedtek a nagyhatalmi érdekszférák határai, és ekkor már egyenlőségi jelet tett új szatellitjei közé – így 1948-ban nyomást gyakorolt Csehszlovákiára, hogy fejezzék be a magyarok üldözését, ami 1945-ben még távol állt volna pánszláv politikájától.

⁷ Ez a kijelentés nem ment némi nagyzólástól – alacsonyabb diplomáciai szinten meghallgatták Károlyi véleményét, de Majszkij nagykövet vagy utódja nemigen volt hajlandó tárgyalni vele, mint más emigráns magyarokkal sem. A Rákosival folytatott „levelezés” mondhatni egyoldalú volt.

⁸ Valódi köztársasági államforma (angol).

33. KÁROLYI MIHÁLY BÖLÖNI GYÖRGYHÖZ

(London, 1945. február)

¹... hogy Canossát járjanak, és az is bizonyos, hogy vezető pozíciót nem adhatunk nekik.

5. A harctéri helyzet olyan fényesen alakul, hogy az is megtörténhet, hogy a fegyverszünetben megígért 8 magyar hadosztály felhasználására nem kerül sor. Ez részben